

SZEKFÜ TIBOR:

MIKROHITELEZÉSI SEKTOR MAGYARORSZÁGON

2007.

SZÉKESFEHÉRVÁR, 2007. AUGUSZTUS 14.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	NEMZETI KÖRNYEZET	2
2.	A MIKROFINANSZÍROZÁS EREDETE MAGYARORSZÁGON.....	6
3.	A MIKROFINANSZÍROZÁSI SZÉKTOR FŐBB SZEREPLŐI	7
3.1.	Kormányzati szektor	7
3.1.1.	<i>Gazdasági- és Közlekedési Minisztérium (GKM) – kormányzati szerv</i>	7
3.1.2.	<i>Munkaügyi Központok – közigazgatási szervek</i>	7
3.2.	Non-Profit szektor.....	8
3.2.1.	<i>Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány – non-profit szervezet</i>	8
3.2.2.	<i>A megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok ® alkotta Magyar Mikrofinanszírozási Hálózat ® (Hungarian Microfinance Network) – non-profit szervezetek non-profit hálózata</i>	8
3.3.	Profit orientált szektor.....	11
3.3.1.	<i>Takarékszövetkezetek és hitelszövetkezetek – betétgyűjtéssel is foglalkozó profitorientált szövetkezeti hitelintézetek</i>	13
3.3.2.	<i>Mikrohitel Rt. – non-profit szervezetek által szponzorált betétgyűjtéssel nem foglalkozó profitorientált pénzügyi vállalkozás</i>	15
4.	AZ EGYES MIKROFINANSZÍROZÁSI PROGRAMOK MŰKÖDTETÉSI MODELLJE.....	16
4.1.	Az Országos Mikrohitel Program működtetése	16
4.2.	Helyi Mikrohitel Programok működtetése.....	19
5.	MIKROFINANSZÍROZÁSI PROGRAMOK MAGYARORSZÁGON	20
5.1.	Általános feltételek	20
5.2.	Hitelkondíciók összehasonlító táblázata	21
6.	EGYÉB PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK BEVONÁSÁNAK ELŐSEGÍTÉSE	22
7.	KORMÁNYZATI TÁMOGATÁS.....	22
8.	SZABÁLYOZÁS: PÉNZÜGYI KEZELÉS, MIKROVÁLLALKOZÁSOK SZABÁLYOZÁSA	23
9.	PÉNZÜGYI ÉS MŰKÖDÉSI FENNTARTHATÓSÁG.....	25
10.	A SZÉKTOR ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK	27

1. NEMZETI KÖRNYEZET

Magyarországon a rendszerváltást követően, a kilencvenes évek elején kezdett nagy ütemben növekedni a **mikro- és kisvállalkozói** szektor létszáma, elsősorban a gyárbezárások miatt tömegesen munkanélkülivé váló dolgozók kényszervállalkozásainak megalakításai miatt. Mivel a terv-utasításos gazdasági modellről a piacgazdaságra történő átállás után, a nemzetgazdaság gerincét kell, hogy alkossák ezek a vállalkozások, a rendszerváltás utáni Magyar Kormányok deklarált céljai közé került **ennek a szektornak a megerősítése**. Ez jelentős számuk és *foglalkoztatást biztosító képességük* miatt **valóban fontos nemzetgazdasági érdek**.

A működő vállalkozások száma létszám-kategóriák szerint (2000–)										
Év	2000		2001		2002		2003		2004	
	Létszám-kategória	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma
0 fő	17 665	3%	18 721	3%	22 835	3%	16 414	2%	15 970	2%
1 fő	408 066	65%	424 782	66%	465 000	67%	464 150	66%	464 096	66%
2 fő	78 508	13%	80 520	12%	82 558	12%	90 205	13%	92 375	13%
3– 4 fő	54 001	9%	54 113	8%	55 088	8%	58 827	8%	61 473	9%
5– 9 fő	34 620	6%	35 205	5%	35 469	5%	37 504	5%	39 613	6%
10–19 fő	16 407	3%	16 656	3%	16 910	2%	17 530	3%	18 170	3%
20–49 fő	9 442	2%	9 501	1%	9 919	1%	10 252	1%	10 636	2%
50–249 fő	5 350	1%	5 337	1%	5 006	1%	5 015	1%	5 028	1%
250 fő és felette	1 088	0%	1 046	0%	1 003	0%	958	0%	946	0%
Vállalkozás összesen	625 147	100%	645 881	100%	693 788	100%	700 855	100%	708 307	100%
Mikrovállalkozás összesen	592 860	95%	613 341	95%	660 950	95%	667 100	95%	673 527	95%

Forrás: KSH 2007

A szektorba tartozó vállalkozások fejlődésének és hatékony működésnek (és egyáltalán a fennmaradásnak) jelentős gátja volt, hogy az ország lakossága nem rendelkezett jelentős vállalkozói hagyományokkal, tapasztalattal és vállalkozói ismeretekkel. Ugyanakkor komoly gondot okozott a szektor jelentős alultőkésítettsége is. A problémák kezelésére az Európai Közösségek (majd Európai Unió) országai kiemelkedő segítséget nyújtottak Magyarországnak. Ekkor hozták létre az első magyarországi vállalkozásfejlesztési programokat a Phare program keretében.

A fejlett ipari országok 24-es csoportja először 1989-ben döntött úgy, hogy segíti a gazdasági és politikai átalakulási folyamatot Közép- és Kelet-Európa volt szocialista országaiban. A segítség keretén belül indult a Phare program 1990-ben Lengyelországban és Magyarországon (innen ered a PHARE rövidítés: Poland-Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy, azaz Segélyprogram Lengyelország és Magyarország Gazdasági Átalakításához).

A régióban zajló történelmi változásokat követően a kedvezményezett országok száma fokozatosan növekedett. A segélyprogram feladata volt elősegíteni a térség országainak a piacgazdaságra történő áttérését, ami többek között a privatizációt és a teljes gazdasági liberalizációt is magában foglalta. Ez a lépés alapokat biztosított, melyekből az egyes kormányok finanszírozhatták a saját maguk vezényelte átalakításokat.

A Magyar Köztársaság kormánya felismerve, hogy a gazdaság fellendítésében meghatározó szerepet töltenek be a kis- és középvállalkozások, vállalkozásfejlesztési programot dolgozott ki. Ennek fontos elemeként kezdeményezte a vállalkozások ösztönzését- támogatását célzó alapítvány létrehozását. E kezdeményezéshez csatlakoztak különböző pénzintézetek, érdekképviselői szervek, és a 16 alapító 1990. március 27-én 4,24 milliárd Ft induló vagyonnal létre hozta a **Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítványt (MVA)**.

Mivel a Magyarországon induló PHARE program és az MVA célkitűzései megegyeztek, a Phare 1990-es költségvetéséből a kis- és középvállalkozások fejlesztésére szánt 21 millió ECU-s segélyprogramot az MVA kezelésére bízták. A Phare elvárásai között szerepelt egy Helyi Vállalkozói Központ (HVK) hálózat létrehozása, ahol szakmai tanácsadás és üzleti szolgáltatás formájában segítik az előzőekben említett célcsoportot. Ezért 1991-től az MVA fő tevékenysége a Helyi Vállalkozói Központok (**megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok** ®) országos hálózatának megvalósítására irányult.

*Először hat kísérleti HVK jött létre – **alapítványi formában** – (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány /Szolnok/, Tolna Megyei Vállalkozói Központ /Szekszárd/, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány /Miskolc/, Somogy Megyei Vállalkozói Központ /Kaposvár/, Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány /Székesfehérvár/, PRIMOM Szabplcs-Szatmár-Bereg Megyei Vállalkozásélékintő Alapítvány /Nyíregyháza/), majd a hálózat kiterjeszkedett az ország teljes területére.*

Időközben – *nagyértékben a fent említett programoknak is köszönhetően* – a helyzet jelentősen átalakult. A KKV szektorban végbement egy „öntisztulási” folyamat, melynek köszönhetően kialakult egy működését tekintve a korábbinál lényegesen stabilabbnak mondható mikro- illetve kisvállalkozói réteg. Ugyanakkor továbbra is probléma a szféra jelentős alultőkésítettsége. Ezt több hazai és nemzetközi tanulmány is alátámasztja.

Ennek az oka egyrészt abban rejlik, hogy a kialakult vállalkozói réteg nem rendelkezik olyan visszamenőlegesen több generációs vállalkozói múlttal, ami lehetővé tette volna a tőkefelhalmozást, másrészt a pénzügyi profit orientált szereplői ezt a vállalkozói kört idáig nem szívesen finanszírozták.

Ennek alapvető okai a következők:

- az általánosan kis összegű hitel igényeik miatti **alacsony bevétel, a jelentős tanácsadási és utógondozási igényük** miatti **magas költségek** következtében kialakuló **alacsony jövedelmezőség**, és a várhatóan kialakuló jelentősebb bukás arány miatti lényegesen **magasabb kockázat** nem elfogadható a számukra.
- Kockáztnövelő tényező a számukra, hogy nem értékelhető számukra ezen vállalkozások többségének a vállalkozói múltja. *(Ez adódik egyrészt a könyvvezetési sajátosságaikból, illetve abból, hogy a nemzetközi tapasztalatoknak megfelelően ez a vállalkozói szféra jelentős mértékben a „szürke gazdaság” területéről fedezi önfenntartását. Ebből adódóan a könyvelési adataik tekintetében tartósan „veszteséges” vállalkozások is képesek megfelelő szinten működni, ez azonban a Bankszektor számára nem értékelhető.)*
- A kilencvenes évek bankkonszolidációhoz vezető válságának rossz tapasztalatai, jelentős időre megtorpanították a szektorba történő kölcsön kiáramlást.

A 90-es évek társadalmi változásai nyomán kialakult piacgazdaság és kétszintű bankrendszer működésének kezdeti nehézségei után mára a pénzügyi szereplői között olyan verseny alakult ki, amely jelentősen kihat mikrofinanszírozó szektor működésére is.

A profit orientált pénzügyi szektort a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (*Hungarian Financial Supervisory Authority*) 2006. évre vonatkozó „gyors” elemzése szerint a *fokozódó verseny, növekvő profit éhség, nagyobb kockázatvállalás, romló hitelportfólió, lassuló üzletméret növekedés, erősödő verseny a forrásokért és gyengülő eszközjovedelmezőség* jellemzi.

A kialakult verseny nagyságát már csak a szereplők száma is mutatja:

37 bank, 8 szakosított hitelintézet, 156 takarékszövetkezet, 5 hitelszövetkezet, 238 pénzügyi vállalkozás, illetve 321 határon átnyúló szolgáltatást nyújtó hitelintézet működik Magyarországon.

Ehhez 22598 hitelintézeti ügynök, és 8669 pénzügyi vállalkozásokat képviselő ügynök tevékenysége kapcsolódik.

Az egyre élesedő verseny következtében ezek a szervezetek vállalkozói hiteltermékekkel egyre inkább a kockázatosabb mikro- és kisvállalkozói hitelezés felé fordulnak, ami átfedésben van a magyarországi „hivatalos” mikrofinanszírozási programok deklarált célcsoportjával. Ez mellett, hogy a mikrovállalkozói szféra finanszírozása szempontjából kedvezőnek mondható, a működési sajátosságok ismeretében hosszabb távon a pénzügyi szektor számára jelentős kockázatokat is magában hordoz.

A bankszektor mikro-, kis- és középvállalkozásoknak nyújtott bankhitelei 2007. I. negyedévben, illetve hitelállomány 2007. 03. 31-én (db, illetve milliárd Ft)

Megnevezés	Mikrovállalkozás		Kisvállalkozás		Középvállalkozás		Összesen	
	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték
Tárgyidőszakban nyújtott hitelek összesen (jan.1-től halmozott)	31 306	266,602	17 672	233,451	9 344	285,397	58 322	785,450
Éven túli hitelek összesen	3 003	100,661	1 338	74,304	722	76,926	5 063	251,891
Éven túli forinthitelek:	1 263	41,351	686	30,312	425	39,523	2 374	111,185
ebből:beruházási hitel	297	16,774	178	9,215	192	17,386	667	43,374
Éven túli devizahitelek	1 740	59,311	652	43,991	297	37,404	2 689	140,706
Éven belüli hitelek összesen	28 303	165,940	16 334	159,147	8 622	208,471	53 259	533,558
Éven belüli forinthitelek:	26 058	100,114	14 543	126,143	7 685	156,717	48 286	382,975
ebből: export-előfinanszírozási hitel	5	0,344	4	0,072	2	0,143	11	0,559
Éven belüli devizahitelek	2 245	65,826	1 791	33,004	937	51,754	4 973	150,584
Hitelállomány összesen (tárgyidőszak végén)	108 001	1 005,197	29 616	961,982	12 580	1 237,194	150 197	3 204,373

Forrás: PSZÁF

Itt fontos megjegyeznünk, hogy Magyarországon – a később ismertetett folyamatoknak köszönhetően - a mikrofinanszírozás „fejlődése” olyan irányt vett, hogy mára a jogszabályi felhatalmazás alapján mikrohitelvezést folytató mikrofinanszírozó szervezetek mikrohitelvezési tevékenységén kizárólag **vállalkozói pénzkölcsön nyújtást értünk**, illetve a korábbi szociális célok és szempontok szinte teljesen eltűntek a hivatalos központi programokból.

Ezt több szakértő meglehetősen aggasztónak tartja, mivel a gazdagok és a szegények közötti olló szélesedése jelentős társadalmi feszültségeket generál.

(Dr. Szabó Antal, Mikrohitel a világban című tanulmányában ezt írja: „Magyarországon egyes felmérések szerint ma 2,7 millióan élnek a létminimum alatt, évente 100 ember megfagy, és a hajléktalanok száma meghaladja a 100 ezret. Mintegy félmillió ember alultáplált, ebből 300 ezer gyermek! A munkanélküliek száma 2006 végén 312 ezer fő, a munkanélküliségi ráta 7,5 %, 16 ezerrel több mint egy évvel ezelőtt.” „Ez felveti a kormányzó és ellenzéki pártok közös felelősségét. Ez a probléma azért is fájdalmas, mert a korábbi hagyományos szociális védőháló időközben kilyukadt, a kormányzati költségvetés kiadásainak csökkentése valamint a munkanélküliségi kiadásokra fordított ráfordítások szűkítése miatt a társadalom egyre szélesebb része érzi magát labilisnak, a lakosok megtakarított pénzeit az infláció lényegében erodálta, és nincs pénz önfoglalkoztatásra. Ezen túlmenően, a tönkrement ipartelepeken és bezárt bányatelepeken, alulfejlett vidékeken az önkormányzatoknak nincs pénze gazdasági tevékenység beindítására. Ez nem kizárólagos magyar jelenség.” „Az új életre készülő munkanélküli önfoglalkoztató vállalkozó kategóriában (Megjegyzés tőlem: amire ma Magyarországon az Egyesült Királysággal ellentétben nincs megfelelő jogi gazdálkodási forma, szinte kizárólag egyes Helyi Mikrohitel Programok és a Munkaügyi Központok nem elégséges mértékű - később ismertetésre kerülő forrásai, illetve) sok esetben a családi megtakarítás vagy barátoktól származó kölcsön jelentik az egyetlen forrást egy új vállalkozás beindításához.”

2. A MIKROFINANSZÍROZÁS EREDETE MAGYARORSZÁGON

Országos Mikrohitel Program beindítása (National Microcredit Scheme - MCS)

1992 elején fogalmazódott meg az a koncepció mely az Országos Mikrohitel Program létrehozására irányult. A Phare program keretében az Európai Közösségek Bizottsága azt a fejlett piacgazdaságokban is ismert gondot akarta enyhíteni ezzel a kezdeményezéssel, miszerint a legtöbb mikro és kisvállalkozás nem hitelképes a profitorientált hitelintézeteknél. Ez olyan piaci kudarcnak számít (*market failures*) - ahol a piaci mechanizmus nem megfelelően működik - (*nem alakul ki megfelelő kínálat a permanens módon jelenlévő keresletre*), melynek megoldása nemzetgazdasági érdek, és ez indokolttá és szükségessé teszi a kormányzati beavatkozást.

Válaszul ezekre az igényekre, az Európai Közösségek Bizottsága az 1990-es Phare költségvetés KKV szektorba irányuló 21 millió ECU-s támogatásából 1,15 millió ECU-t különített el a beindítandó program finanszírozására.

Ezek után, Magyarországon mikrofinanszírozási programként - *Mikrohitel Program néven (MCS – Micorcredit Scheme) (ma Országos Mikrohitel Program- National Microcredit Programme)* - elsőként beindított mikrofinanszírozási konstrukciót 1992-ben kezdték el működtetni a **megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok** ® az MVA pénzügyi közvetítése és szakmai koordinációja mellett. A programhoz a forrásokat kezdetben a Phare (*majd társfinanszírozóként a Magyar Kormány*) biztosította feltételhez kötött céltámogatás formájában. *A program kézikönyvét és feltételrendszerét egy Brit szakértő cég dolgozta ki magyar szakemberek közreműködésével, a hazai sajtóosságok és jogi háttér figyelembevételével.*

Fontos megjegyeznünk, hogy az itt leírt mikrofinanszírozási programok a Magyar jogszabályok szerint jogilag vállalkozónak/vállalkozásnak tekinthető szféra szereplőinek mikrofinanszírozására vonatkoznak. A mikrohitelnek potenciális ügyfélkörének tekintett célcsoport pontos definiálására nincs az EU-ban egzakt meghatározás. Pl.: az Egyesült Királyságban ismert „szociális vállalkozás” vagy „önfoglalkoztató vállalkozás” jogi fogalma Magyarországon nem ismert. Éppen ezért célszerű különbséget tenni a céljait tekintve jelentős különbségeket mutató „szociális mikrohitel” és vállalkozásfejlesztési célú „vállalkozói mikrohitel” között, mivel ezek a mikrofinanszírozás fejlődésének két jelentős eltéréseket mutató ágát jelölik.

Jelenleg az Országos Mikrohitel Program mellett – *megyéenként változó arányú és jelentőségű finanszírozási hányaddal* – **Helyi Mikrohitel Programok** is működnek, melyek ismertetésére a 4. fejezetben térek ki.

3. A MIKROFINANSZÍROZÁSI SEKTOR FŐBB SZEREPLŐI

3.1. Kormányzati szektor

3.1.1. Gazdasági- és Közlekedési Minisztérium (GKM) – kormányzati szerv

<http://en.gkm.gov.hu/>

A 2163/2004. (VII. 5.) Kormányhatározat alapján a gazdasági és közlekedési miniszter gyakorolja az állami tulajdonú Mikrohitel Alapokkal kapcsolatos tulajdonosi jogokat, és látja el az Országos Mikrohitel Program kormányzati felügyeletét.

A GKM delegálja az Országos Mikrohitel Bizottság Elnökét is. Ez a bizottság az MVA kuratóriumának tanácsadó testülete. Semmiféle operatív jogkörrel nem bír a mikrohitel programok működtetésével és szabályozásával kapcsolatban.

3.1.2. Munkaügyi Központok – közigazgatási szervek

A (Regionális és Megyei, illetve Területi) Munkaügyi Központok a Szociális- és Munkaügyi Minisztérium (<http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=13318&langchanged=eng>) felügyelete alatt álló *Foglalkoztatási és Szociális Hivatalhoz* (<http://en.afsz.hu/Engine.aspx>) tartozó közigazgatási szervek. A Munkanélküliek regisztrációját, illetve a számukra nyújtott állami szolgáltatások koordinációját, végrehajtását látják el. **Nem számítanak mikrofinanszírozó szervezeteknek**, ugyanakkor, az általuk nyújtott, 6/1996. (VII.16.) MüM rendeletben meghatározott „*munkanélküliek vállalkozóvá válását elősegítő támogatások*” összegük és célrendszerük miatt a mikrofinanszírozás fogalmkörébe tartozhatnak, ezért a teljesség kedvéért említést teszünk róluk. Ezeket a támogatásokat állami forrásokból a munkaügyi központok biztosítják.

Rövid leírás:

A **vállalkozóvá válást elősegítő támogatás** annak az álláskeresőnek nyújtható:

- akit a munkaügyi központ legalább három hónapja álláskeresőként nyilvántart, és
- aki önmaga foglalkoztatását – munkaviszonyon kívüli tevékenységgel - egyéni vállalkozás keretében, vagy társas vállalkozás személyesen közreműködő tagjaként (társas vállalkozás indításával vagy már működő vállalkozáshoz csatlakozással), a személyei jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 3. §-a 18. pontjában meghatározott mezőgazdasági őstermelőként oldja meg.

A vállalkozás indítását elősegítő támogatás formái:

- a) 3 millió Ft-ig terjedő kamatmentes tőkejuttatás visszatérítendő vagy vissza nem térítendő formában, és
- b) legfeljebb hat hónap időtartamra, havonta a *kötelező legkisebb munkabér** összegéig terjedő vissza nem térítendő támogatás.

Visszatérítendő vagy vissza nem térítendő kamatmentes tőkejuttatás nyújtása esetén a támogatás további feltétele:

- a beruházás bruttó költségének legalább 20%-át elérő saját forrás megléte, továbbá
- a támogatás – visszatérítendő támogatás esetén – visszatérítése, illetőleg kötelezettségszegés miatt történő visszafizetés esetére anyagi biztosíték megléte.

A vállalkozóvá válásra tekintettel nyújtható támogatások - pályázati eljárás alapján – együttesen, illetve külön-külön is nyújthatóak.

A b) pontban meghatározott támogatás a vállalkozóvá válás napjától kezdődően állapítható meg, így a támogatás folyósításának kezdő napja:

- a) a bejelentési kötelezettséggel járó egyéni vállalkozás létrehozása esetén a vállalkozói igazolvány, illetőleg ha más jogszabály vállalkozói tevékenység folytatásának feltételeként más okirat kiállítását írja elő, az okirat átvételének napja,
- b) mezőgazdasági őstermelői tevékenység esetében a mezőgazdasági őstermelői igazolvány kiállításának napja,
- c) minden más vállalkozás esetében a vállalkozás cégjegyzékbe történő bejegyzésének, illetve a változásbejegyzésnek a napja.

* *Munkabérek, illetmények (minimálbér, garantált bérminimum)*

	2007. 01. 01-től 2007. 12. 31-ig 316/2005. (XII. 25.) Korm. rend.	Havi bér Ft/hó	Heti bér Ft/hét	Napi bér Ft/nap	Órabér Ft/óra
Minimális bér	Korm. rend. 2. §	65.500	15.080	3.020	377

3.2. Non-Profit szektor

3.2.1. Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány – non-profit szervezet

A Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (MVA) alapításának körülményeit az 1. pontban már ismerttettem. A jogi formáját tekintve alapítványi formában működő szervezet kezdetektől igen jelentős szerepet tölt be a magyarországi mikrofinanszírozásban, illetve jelentős sikereket és eredményeket tudhat magáénak ezen a területen.

<http://www.mva.hu/>

Jelenleg nemzetközi szerződéseknek köszönhetően az Országos Mikrohitel Program országos koordinátora, és a szintén az ezekben a szerződésekben meghatározott Országos Mikrohitel Alap kezelője.

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 2.§ (1) h.) pontja alapján a szervezet Országos Mikrohitel Alapból történő pénzkölcsön nyújtási tevékenysége nem tartozik a Tv. hatálya alá, ennek megfelelően mint szakosított non-profit mikrofinanszírozó szervezet jogosult az Országos Mikrohitel Program keretében pénzkölcsönt nyújtani.

Az MVA közvetlenül nem foglalkozik a hitelígénylőkkel, ezt a vele szerződésben álló **megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok** ® alkotta *Magyar Mikrofinanszírozási hálózat* ® tagjai végzik. A teljes hitelbírálati eljárás ezeknél a szervezeteknél történik.

Az Országos Mikrohitel Program működtetési modelljét a 4. fejezetben ismertetjük.

Az MVA jelenleg az Országos Mikrohitel Programban betöltött legfontosabb szerepének az Országos Mikrohitel Alap megőrzését azaz a hitelezési veszteségek minimalizálását tekinti. Ennek érdekében számos pénzügyi jogász dolgozik a hitel folyósítások előzetes kontrollálásán és az ügyfelektől megkívánt jogi biztosítékok (elsősorban ingatlanok) mértékének fokozott ellenőrzésén. A megtérülések hatékonyságának növelése érdekében a problémás kölcsönök behajtását szakosodott behajtó céggel végezteti.

3.2.2. A megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok ® alkotta Magyar Mikrofinanszírozási Hálózat ® (Hungarian Microfinance Network) – non-profit szervezetek non-profit hálózata

A *Magyar Mikrofinanszírozási hálózatot* ® alkotó **megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok** ® a Magyar mikrofinanszírozási szektor **legfontosabb résztvevői**.

<http://www.hungarian-microfinance.org.hu/>

A Hálózat tagjai, a **megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok** ® - *Magyarországon elsőként* - 1992- ben kezdték mikrofinanszírozási tevékenységüket a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány szerződött partnereként. Az Országos Mikrohitel Program gyakorlati lebonyolítóiként Magyarországon kizárólag ezek a szervezetek rendelkeznek több mint egy évtizedes mikrohitelzési gyakorlattal, tapasztalattal és ismeretekkel.

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 2.§ (1) h.) pontja alapján kizárólag ezek a szervezetek végezhetnek önállóan, a törvény hatályán kívül eső teljes körű mikrohitelzési tevékenységet.

Ezek a szervezetek jogi formájukat tekintve non-profit alapítványok. Független, önálló jogi személyiséggel bíró szervezetek. Az alapítványok munkaszervezetét az ügyvezető igazgatók vezetik. Az ügyvezetőket az alapítók által megválasztott kuratórium nevezi ki. A kuratóriumok egyben az alapítványok legfőbb felügyeleti testületei, melyeket a kuratórium által a tagjai közül választott elnök irányít.

A 20 önálló vállalkozásfejlesztési alapítvány többsége a helyi közösségek széleskörű összefogásával, az Európai Közösségek támogatásával jött létre. A mikrofinanszírozás magyarországi kezdetekor, az 1990-es évek elején, az Európai Közösségek magyarországi Delegációja valamint az MVA pályázat útján választotta ki, vagy egyes esetekben saját maga hozta létre ezeket a szervezeteket a Phare vállalkozói programjainak magyarországi lebonyolítására.

A későbbiek során ismertetett politikai, strukturális és személyi változások következtében ezek a szervezetek szükségesnek tartották, hogy létrehozzák konzorciumi formában - önkéntes csatlakozással - közös érdekvédelmi hálózatukat, és annak jogi személyiséggel bíró munkaszervezetét az Országos Vállalkozásfejlesztési Hálózat Közhasznú társaságot. (A Hálózathoz egyedül az MVA nem csatlakozott.) A Hálózat Magyar Mikrofinanszírozási Hálózat ® (*Hungarian Microfinance Network*) néven tagjává vált az **Európai Mikrofinanszírozási Hálózatnak** (*European Microfinance Network – /EMN/*).

A hálózat tagjai a konzorciumi együttműködésnek és fellépésnek köszönhetően elérték, hogy mára a mikrohitelzési tevékenységük nem tartozik a hitelintézeti törvény hatálya alá, így a plusz költséget jelentő kereskedelmi banki közreműködés nélkül, önállóan jogosultak a mikrohitelzésre.

Fejlett Internet alapú belső kommunikációs és hitelnyilvántartó rendszerrel rendelkeznek, melyhez az ügyfelek számára korszerű Internet alapú szolgáltató rendszer is kapcsolódik. www.mvfportal.hu

A folyamatos fejlesztés eredményeként, az Országos Mikrohitel Program hitelkonstrukcióján túl, mára számos igényelhető mikrohitel konstrukció áll a kínálatukban.

A Hálózat vezetőségét a héttagú elnökség jelenti, melynek tagjait a 20 tagszervezet ügyvezető igazgatói maguk közül választják. A Konzorcium elnöksége tagjai közül választja meg a Konzorcium elnökét.

A mikrofinanszírozás tekintetében, a szakmai munka megvalósítására a konzorcium két testületet hozott létre. Ezek:

- **A Mikrohitel Országos Szakmai Tanács** – a megyei finanszírozási igazgatókból álló, nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakmai testület.

- **Mikrohitel Országos Szakmai Bizottság** – Magyarországon a legnagyobb mikrohitelvezési tapasztalattal és szaktudással rendelkező testület. Tagjait a Konzorcium elnöksége nevezi ki az Országos Mikrohitel Szakmai Tanács tagjai közül. A Bizottság elnökét a Bizottság tagjai saját maguk közül választják.

A Hálózat saját szabályzata szerint működtetett **Helyi Mikrohitel Programok** eljárásait a konzorcium szakemberei, több mint 15 éves mikrofinanszírozási tapasztalatuk alapján úgy dolgozták ki, hogy az a lehető legkevesebb nehézséggel, a lehető leggyorsabban kiszolgálhassa az mikrovállalkozók igényeit. A szakértőik jelentős része Nyugat Európai országokban szerezte mikrofinanszírozási képesítő oklevelét. *(Az esetek többségében a Holland Small Enterprise Network biztosította a tapasztalatcserét).*

1998 májusában az ENSZ EGB a Dél-kelet-európai Együtműködési Kezdeményezés - SECI - keretében a USAID-el közösen rendezett egy Mikrohitelvezés Legjobb Gyakorlata Szakértői Értekezletet, amelyen Közép-Kelet-Európa 12 országa - *beleértve Görögországot és Törökországot* - vett részt. A Brit Bannock Consulting cég felmérése szerint, az **akkori magyar gyakorlat a térség legjobb mikrohitel programja volt!** Ez az alapítványok mikrohitelvezési tevékenységének jelentős elismerését jelenti.

Szintén említésre méltó, hogy a Hálózat egyik tagja, a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány 2001-ben a Budapest Kisvállalkozói Hitel konstrukciójával elnyerte az Európai Városokat tömörítő EUROCITIES szervezet Innovatív Városi Stratégiák díját.

3.3. Profit orientált szektor

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény hatálya alatt működő profit orientált pénzügyi szereplők:

Bankok,
 Szakosított hitelintézetek,
 Szövetkezeti hitelintézetek: takarékszövetkezetek és hitelszövetkezetek
 Pénzügyi vállalkozások.

Ezek a vállalkozások nem tekinthetők ugyan mikrofinanszírozó szervezeteknek, mégis említést teszünk róluk, mivel a közöttük tapasztalható élesedő verseny miatt, **egyre nagyobb kockázatot vállalva egyre többször fordulnak a mikro- és kisvállalkozói szféra felé vállalkozói hiteltermékekkel**, illetve egyes szereplők jelentős lobby erőt képviselnek.

A bankok illetve a pénzügyi csoportok döntő többsége külföldi tulajdonban van, az anyavállalatok székhelye egy kivételével külföldön (többségében az Európai Unióban) van. Az anyacégek stratégiája azon alapul, hogy a közép-kelet európai régió gyors növekedési zóna, igen gyorsan bővülő kereslettel jellemezhető pénzügyi – hitel, betét, befektetési – piacokkal. Magyarországon nemcsak a pénzügyi közvetítők üzletmérete nőtt gyors ütemben, a hitelintézeteké pedig kiemelkedően gyorsan, hanem eszköz és tőkearányos jövedelmezőségük is rendkívüli magasságokat ért el. Az elmúlt évben azonban, miközben az üzletméret továbbra is viszonylag gyors ütemben nőtt, a jövedelmezőség már mérséklődött, az értékvesztés *erőteljesen* növekedett, **a hitelek minőségének romlása miatt.** (Az EU egészében ezzel ellentétes folyamatok mentek végbe tavaly.)

A bankszektor összesített portfóliója 2007. március végén (milliárd Ft)

Megnevezés	Probléma-mentes	Külön figyelendő	Problémás*	Átlag alatti	Kétes	Rossz	Minősítési kötelezettség alá tartozó összesen
Mérlegképezetek összesen	14 812,768	1 266,015	428,303	144,303	112,581	171,419	16 507,086
ebből: kereskedési célú értékpapírok	97,025	2,203	1,785	1,115	0,000	0,670	101,013
befektetési célú értékpapírok	693,582	1,101	0,000	0,000	0,000	0,000	694,683
hitelintézeti kihelyezések	1 938,614	182,564	0,168	0,002	0,000	0,166	2 121,346
vállalkozói hitelek	4 902,993	751,046	207,940	66,154	56,189	85,597	5 861,979
háztartások hitelei	4 074,466	263,991	124,884	34,664	37,131	53,089	4 463,341
külföldi kihelyezések	848,956	29,669	15,151	2,786	11,448	0,917	893,776
egyéb eszközök	376,452	8,492	70,075	31,749	7,614	30,712	455,019
ebből: vagyoni érdekeltségek	459,276	7,223	66,263	30,855	6,632	28,776	532,762
Mérlegen kívüli tételek összesen	14 900,998	429,521	54,385	28,415	13,266	12,704	15 384,904
Függő kötelezettségek	5 326,603	427,539	53,818	28,415	13,266	12,137	5 807,960
Jövőbeni kötelezettségek	9 574,395	1,982	0,567	0,000	0,000	0,567	9 576,944
Minősítési kötelezettség alá tartozó tételek összesen	29 713,766	1 695,536	482,688	172,718	125,847	184,123	31 891,990

* Problémás: átlag alatti, kétes és rossz együtt.

Forrás: PSZÁF

A hitelek, alapvetően a devizahitelek, rendkívül gyors ütemben nőttek, miközben a betétek, főként a lakossági betétek gyakorlatilag stagnáltak. A bankok mérlegük kiegyensúlyozásában egyre nagyobb

mértékben támaszkodtak **külföldi deviza forrásokra**. Ezek túlnyomó része eleinte hitel, zömében az anyabanktól felvett hitel volt, az elmúlt évben azonban jelentősen nőtt a külföldről felvett betétek aránya.

A bankszektor mikrovállalkozásoknak nyújtott bankhitelei (db, illetve milliárd Ft)

Megnevezés	2001. 12. Auditált		2002. 12. Auditált		2003. 12. Auditált		2004. 12. Auditált		2005. 12. Auditált		2006. 12. Előzetes	
	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték
Tárgyidőszakban nyújtott hitelek összesen (jan.1-től halmozott)	23 724	382,852	34 841	412,894	79 084	480,483	71 940	474,787	55 209	624,540	115 080	797,281
Éven túli hitelek összesen	10 351	185,065	16 947	233,967	18 268	244,055	8 176	201,063	10 036	245,995	14 282	348,269
Éven túli forintheitek:	9 982	137,450	16 540	190,650	15 436	161,820	5 141	93,200	5 055	104,764	7 436	139,495
ebből:beruházási hitel	1 988	31,753	3 532	45,822	2 233	38,434	1 251	27,926	1 193	22,855	1 574	50,298
Éven túli devizahitelek	369	47,615	407	43,317	2 832	82,235	3 035	107,863	4 981	141,231	6 846	208,775
Éven belüli hitelek összesen	13 373	197,787	17 894	178,927	60 816	236,428	63 764	273,724	45 173	378,545	100 798	449,012
Éven belüli forintheitek:	12 730	162,410	17 497	152,312	60 073	198,103	61 350	164,058	39 672	303,307	90 114	324,025
ebből: export-előfinanszírozási hitel	3	0,260	7	0,247	16	0,186	17	0,358	10	0,152	8	0,073
Éven belüli devizahitelek	643	35,377	397	26,615	743	38,325	2 414	109,666	5 501	75,238	10 684	124,986
Hitelállomány összesen (tárgyidőszak végén)	41 049	416,847	36 247	525,816	..	680,947	..	747,323	67 107	897,708	104 826	904,092

Forrás: PSZÁF

Az évtized második felére kialakult banki mérlegszerkezet növeli a bankok kockázati kitettségét, mivel a nagyobb eszközár volatilitás, nemcsak a hitelek minőségére hathat negatívan, hanem egyidejűleg a forrás ellátottságot is ronthatja tetézve ezáltal a bankok portfólió romlás okozta nehézségeit. A banki mérlegekben rejlő feszültségek fennmaradásával a jövőben is számolni kell, mivel a hitelállomány növekedésének várható lassulása mellett is jelentős ütemkülönbség marad fent a hitelek és az ügyfél, (lakossági) betétek növekedése között.

A lassuló gazdasági növekedés, az átmenetileg csökkenő reáljövedelmek, a mérséklődő fogyasztói kereslet természetesen visszafogja a pénzügyi szervezetek szolgáltatásai iránti keresletet, ezen belül elsősorban a hitelkeresletet. A problémát alapvetően azonban nem a csökkenő hitelkereslet okozza, bár ennek jövedelmezőségi kockázata nem lebecsülendő, hanem **a kint lévő hitelállomány minőségének további romlása. Ez a veszély mind vállalati (főként kis és közép vállalati), mind lakossági körben fennáll.**

A hitelek jövedelemfedezettsége 2007-ben várhatóan tovább csökken, miközben a GDP-t és a teljes jövedelmet tekintve a lakosság nemzetközi összehasonlításban továbbra sem tekinthető túlzottan eladósodottnak. **A törlesztő részletek aránya a rendelkezésre álló jövedelmekhez képest már magasnak tekinthető.** Ezt a helyzetet tovább nehezíti, hogy a lakossági megtakarításoknak a rendelkezésre álló jövedelemhez és a GDP-hez viszonyított aránya az elmúlt év második felében csökkent, ezáltal **tovább romlott a háztartások fizetőképessége.**

A hitelek fedezettségével kapcsolatban meg kell említeni, hogy a tipikus hitelfedezetként szolgáló ingatlanok: lakó, kereskedelmi és ipari ingatlanok, értékelésében is jelenleg meglehetősen nagy a bizonytalanság.

A hitelintézetek oldaláról tekintve a hitelezési kockázatokat az 2006 év közepétől egyfajta váltás jelei tapasztalhatók. **2006 év első felében még a hitelek ágazati és funkcionális szerkezete egyértelműen a kockázatosabb irányokba mozdult el: nőtt a lakossági hitelek, azon belül az alacsonyabb fedezettségű, illetve fedezet nélküli kölcsönök aránya. A vállalati hiteleken belül nőtt a KKV-**

knek, ezen belül a *mikro-vállalkozásoknak nyújtott finanszírozás aránya*. A teljes hitelezésen belül erősen emelkedett a devizában denominált hitelek aránya, az év közepén elérte az ötven százalékot. Ezek a forinthitelek kockázatain túlmenően további piaci kockázatot is magukban foglalnak.

Az év második felében azonban a vállalati hitelezésen belül ismét előbbre kerültek a nagyvállalatok, a lakossági hiteleken belül némiképp visszaesett a fedezet nélküli személyi és áruvásárlási kölcsönök súlya és emelkedett a jelzáloggal fedezett személyi kölcsönök aránya. A PSZÁF megítélése szerint hosszabb távon ezek a szabad rendelkezésű jelzáloghitelek azonban igen magas kockázatúak lehetnek, mivel egyfajta tőkefelélést valósítanak meg.

A PSZÁF megállapította azt is, hogy a fokozódó verseny jellemző hazai megnyilvánulása a korábbiaknál kockázatosabb hiteltermékek növekvő mértékű értékesítése is. Ebbe a körbe sorolható egyebek között a kártyahitel, a szabad felhasználású jelzáloghitel, a hiányos dokumentációjú vagy negatív hiteltörténet ellenére megítélt (BAR-listás) hitel, a fedezetlen készpénzhitel, a magas hitel / fedezet arány mellett nyújtott jelzáloghitel.

3.3.1. Takarékszövetkezetek és hitelszövetkezetek – betétgyűjtéssel is foglalkozó profitorientált szövetkezeti hitelintézetek

A takarékszövetkezetek <http://www.takarekszovetkezetek.hu/> tevékenységüket a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete engedélye alapján és annak rendszeres ellenőrzése mellett végzik. **Nem számítanak mikrofinanszírozó szervezeteknek**, tevékenységük inkább a kereskedelmi bankok tevékenységével egyezik, ugyanakkor kevésbé idegen tőlük a kis összegű hitelezés. Ezt azonban profit orientált szervezetként bevétel- illetve nyereség növelés céljából teszik.

A takarékszövetkezet - más formájú pénzügyi intézményektől eltérően - nem csupán gazdálkodó szervezet, hanem egyben a tagok közössége is. Az ügyfelek gyakran maguk is tagjai, tulajdonosai a takarékszövetkezetnek, ami számos előnnyel jár: részt vehetnek a szövetkezet tevékenységében, részesedhetnek gazdálkodásának eredményéből, megválasztásuk esetén tisztséget tölthetnek be a testületekben, továbbá igénybe vehetik a tagok számára rendszeresített szolgáltatásokat - általában kedvezőbb feltételek mellett.

Tevékenységüket mindvégig a szövetkezés alapelveinek - az önszegély, az önmagunkért való felelősség; az önkéntes tagság, **az egy tag egy szavazat**, és a demokratikus önkormányzatiság - gyakorlása jellemezte.

A takarékszövetkezetek termékkínálatukkal igyekeznek minden tekintetben kielégíteni tagjaik és üzleti partnereik igényeit. Fiókjaikban a hagyományos takarékbetétkönyv mellett betételhelyezési lehetőségeket, értékpapírokat és folyószámla-vezetést kínálnak magánszemélyeknek és cégeknek egyaránt. Hitelezésük kiterjed többek között a személyi, a fogyasztási, a lakásépítési és a vállalkozói hitelekre is. Szívesen foglalkoznak kisösszegű hitelekkel is, nem állapítanak meg olyan feltételeket, amelyek kizárnák az ügyfelek köréből azokat, akiknek csak néhány tíz- vagy százezer forint hitelre van szükségük. A takarékszövetkezetek az alapszolgáltatásokon kívül lakás-előtakarékossági, biztosítási, és lízing termékeket is kínálnak. Az ügyfelek jelenleg öt fajta bankkártya közül választhatnak.

A takarékszövetkezetek kinyilvánították, hogy közös központi szervezetként működtek:

- Az érdekképviselőket ellátó Országos Takarékszövetkezeti Szövetséget (**OTSZ**)
- A teljes körű kereskedelmi banki tevékenysége mellett, a pénzügyi-gazdasági együttműködésből származó központi banki funkciót is ellátó Magyar Takarékszövetkezeti Bank Rt-t (**Takarékbank Rt.**)
- A közös biztonságuk megteremtéséhez, ellenőrzési és válságkezelési feladatok ellátása érdekében önálló jogi személyként létrehozandó Országos Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alapot (**OTIVA**)

Az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség (OTSZ) a Takarékszövetkezetek országos szakmai, érdekképviselői szerve, melyet 1990-ben a Takarékszövetkezetek hoztak létre piaci helyzetük stabilizálása és országos érdekeik összehangolása céljából.

Az 1993-ban megalakított Takarékszövetkezeti Integráció megfelelő szervezeti keretet biztosít a szektor csoportszintű együttműködéséhez, a vidéki lakosság, a vállalkozók és önkormányzatok teljes körű kiszolgálásához, a kistérségek gazdasági fejlődésének esélyegyenlőségéhez.

A Takarékszövetkezetek több mint 1600 fiókot számláló hálózatuk révén Magyarország minden második településén, több mint 1 millió ügyfélnek nyújtanak pénzügyi szolgáltatásokat. Több mint 550 ATM (az országban a második legnagyobb hálózat), eBanking és Internet banking szolgálja.

A takarékszövetkezetek megalakulásuk óta a vidék bankjai, hiszen a takarékszövetkezeti hálózatot jelentő fiókok 90 %-a olyan falvakban, illetőleg községekben található, ahol **pénzügyi szolgáltatást** szinte kizárólag a takarékszövetkezetek nyújtanak.

A szövetségi hitelintézetek mikrovállalkozásoknak nyújtott bankhitelei (db, illetve millió Ft)

Megnevezés	2003. 12.au		2004. 12. au		2005. 12. au		2006. 12. előzetes	
	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték	db	bruttó érték
Tárgydőszakban nyújtott hitelek összesen (jan.1-től halmozott)	35 721	92 586,481	49 468	102 787,910	91 868	115 762,816	146 063	159 841,018
Éven túli hitelek összesen	8 690	48 562,134	8 076	55 548,966	3 622	33 827,368	4 165	47 141,799
Éven túli forinthitelek:	8 679	48 476,734	8 072	55 197,462	3 554	31 420,241	4 049	42 763,391
<i>ebből: beruházási hitel</i>	2 997	21 573,260	2 473	19 812,738	1 536	14 916,572	1 668	59 762,097
Éven túli devizahitelek	11	85,400	4	351,504	68	2 407,127	116	4 378,408
Éven belüli hitelek összesen	27 031	44 024,347	41 392	47 238,944	88 246	81 935,448	141 898	112 699,219
Éven belüli forinthitelek:	27 029	44 011,347	41 391	47 062,173	88 244	81 903,421	141 227	112 377,421
<i>ebből: export-előfinanszírozási hitel</i>	14	36,760	9	13,360	30	86,820	314	1 396,696
Éven belüli devizahitelek	2	13,000	1	176,771	2	32,027	671	321,798
Hitelállomány összesen (tárgydőszak végén)	22 095	145 835,113	33 513	169 120,266

.. az adatszolgáltatás szerkezet 2005. I. negyedévtől változott

Forrás: PSZÁF

3.3.2. Mikrohitel Rt. – non-profit szervezetek által szponzorált betétgyűjtéssel nem foglalkozó profitorientált pénzügyi vállalkozás

A nemzetgazdasági szinten szerény hatással működő (2005-ben a saját tőkéje: 50.784.000,- forint; Hitelállománya: 140.318.000,- forint – forrás PSZÁF tájékoztató: http://www.pszaf.hu/engine.aspx?page=pszafhu_idosorok) profit orientált pénzügyi vállalkozás is jelen van a piacon mikrohitel kínálatával.

A vállalkozás közvetlen tulajdonosa egy gazdasági társaság, melynek tulajdonosa egy alapítvány és egy magánszemély. A részvénytársaság 50 millió forintos jegyzett tőkéjét a New York-i székhelyű Open Society Institute biztosította.

(<http://www.pszaf.hu/hatarozatok/2004/200409/20040916/i-2071-2004.htm>)

A cég a következő hitelterméket kínálja a következő kondíciókkal:

	<i>Kisvállalkozói hitel</i>	<i>Non-profit szervezetek számára nyújtott hitel</i>	<i>Csoportos (nem vállalkozói) hitel</i>
hitelösszeg	500.000 - 3.000.000 Ft	500.000 - 3.000.000 Ft	500.000 - 3.000.000 Ft
futamidő	3 - 12 hónap	3 - 12 hónap	3 - 12 hónap
kamatláb	fix, jelenleg évi 19%	fix, jelenleg évi 13%	fix, jelenleg évi 19%
kezelési költség	évi 2 %	évi 1 %	évi 2 %

Megjegyzés: Nem megerősített Információink szerint a hitelportfolió túlnyomó részét a non-profit hitel teszi ki.

4. AZ EGYES MIKROFINANSZÍROZÁSI PROGRAMOK MŰKÖDTETÉSI MODELLJE

4.1. Az Országos Mikrohitel Program működtetése

1992-TŐL 2000-IG TARTÓ KEZDETI DECENTRALIZÁLT SIKERES SZAKASZ

A program beindításának körülményeit már az előzőekben bemutatottuk. Ebben az időszakban a konstrukciót a PHARE egyik legjobb, Magyarországon a legjobb programjának és legnagyobb sikerének tartották. 1998-ban, amit már szintén említettünk egy Brit vizsgálat a programot a térség legjobb gyakorlatának minősítette.

A program működtetése a következő módon épült fel:

A pályázat útján kiválasztott, egyben az EU által támogatott non-profit mikrofinanszírozó szervezetek feltőkésítését az Európai közösségek országai kezdték el a Phare program keretében. A pénzügyi közvetítő és egyben a magyarországi koordinátor az MVA volt. A mikrohitel alapok forrásait az egyes alapítványok az első évben az üzleti tervük megvalósításához kapott támogatásból különítették el. A további években a forrásokat - kimondottan a **mikrohitel alapjaik** feltöltésére – feltételhez kötött céltámogatás formájában kapták.

Az alapok **decentralizáltan** működtek, minden egyes megyei vállalkozásfejlesztési alapítvány a saját – egyéb pénzeszközeitől elkülönítetten kezelt- alapjával gazdálkodott.

A program működtetéséhez minden alapítvány létrehozta saját **mikrohitel részlegét**, mely vezetésére kinevezett egy **mikrohitel menedzsert**. A mikrohitel menedzserek Nyugat Európai szakemberek által vezetett képesítő tanfolyamon szerezték meg jogosultságukat az alapok kezelésére. Kötelező volt a Nyugat Európai tapasztalatcsere, amely elsősorban Holland, Német, Belga, Brit, és Írországi szakmai látogatásokat és konzultációkat foglalt magában.

Az alapítványok létrehozták **aliroda hálózatukat**, amely több mint **150 kontaktpontot** eredményezett szerte az országban. Ezeknél a területi valamint a központi irodákban a potenciális ügyfelek tájékoztatást, szakmai gazdasági tanácsadást kaphattak a mikrohitel igénylés benyújtási lehetősége mellett. A mikrohitel teljes bírálati és portfólió kezelési folyamatát az alapítványok mikrohitel részlege végezte. A hitelek bírálatára a - minden egyes alapítványnál létrehozott - **Mikrohitel Bizottság** volt jogosult. Ezeknek a bizottságoknak a munkájában társadalmi vállalásként gazdasági szakemberek, jogászok, vállalkozók és az egyes alapítványok vezetői vettek részt. A bírálat előkészítése minden egyes esetben az üzleti terv **formanyomtatványon benyújtott hitelkérelem** vizsgálatával és a **vállalkozónál tett helyszíni látogatással** járt. Ezután a mikrohitel részleg előterjesztése alapján a Mikrohitel Bizottság döntött a kölcsönök folyósíthatóságáról.

A kölcsönök folyósítására és beszedésére – az akkori jogi szabályozás miatt – minden egyes alapítvány külön szerződött egy általa pályázati úton kiválasztott bankfiókkal. A bank a nála elhelyezett helyi mikrohitel alaphól (betétből) - külön díjazás ellenében folyósította a kölcsönöket (kötötte a kölcsön szerződéseket), szedte be a törlesztéseket és kamatokat, valamint vezette a hitelnyilvántartásokat. A hitelportfólió felügyelete, az utóellenőrzések elvégzése, és az esetleges behajtásra irányuló jogi eljárások menedzselése viszont már az alapítványok mikrohitel részlegének feladata volt.

Az eljárásokat a gyors rugalmas működés jellemezte, a fizetési nehézségekkel küszködő vállalkozásokkal szemben pedig maximális toleranciát mutattak az alapítványok.

Az első időszakban a hitelek jogi biztosítékeként a kölcsönből megvásárolt eszközökön túl nem kérhettek semmi mást az alapítványok, hogy a szociális célok minél jobban teljesülhessenek. Ennek betartását a Phare auditorai rendszeresen ellenőrizték.

A programok pénzügyi elszámolásait negyedévente nemzetközi auditáló cégekkel ellenőriztette az MVA.

Az országos koordinátornál az MVA-nál a központi koordinációval kapcsolatos feladatokat egy menedzser és egy adminisztrátor látta el.

A program sikere jelentős mértékben annak is köszönhető volt, hogy folyamatos volt a szakmai konzultáció az országos koordinátor és a gyakorlati szakemberek között. Negyedévente országos szakmai találkozókra került sor, ahol lehetőség nyílt a tapasztalatcserésre, és a jobbító javaslatok megvitatására. A program működtetését leíró kézikönyv módosítására tett javaslatok mindig a Brüsszeli jóváhagyás után léphettek hatályba.

Mikrohitel kihelyezések összesített adatai az Országos Mikrohitel Program első decentrelizált időszakában 1992-2000. <i>(Záró audit előtti tájékoztató jellegű adatok.)</i>				
Biztosított alap	Folyósított hitel	Hitel alap nagysága az időszak végén	Átlagos fordulat	Nominál érték növekedési hányad
(Ft)	(Ft)	(Ft)		
3.915.864.102,-	11.072.129.199,-	5.965.611.430,-	2,8	1,5

Megjegyzés: A hálózat folyamatosan, több lépcsőben ezalatt az időszak alatt épült ki, a hitelösszeg legnagyobb mértéke 300.000,- forintról fokozatosan 1.300.000,- forintra nőtt.

A hálózat sikeres működése kissé megtorpant az erős konkurenciaharc miatt, de 1998-ig az Európai Unió felügyelete védelmet nyújtott a rendszernek.

2000-TŐL 2006-IG TARTÓ CENTRALIZÁLT SZAKASZ

Az 1998-as választásokat követően felerősödtek azok a szándékok, amelyek a mikrohitel alapok megszerzésére irányultak. Az MVA menedzsmentjében történt változások után, elkezdődött a helyi mikrohitel alapok központosítása.

A központosítás végrehajtására az MVA egy nemzetközi szerződést készített elő, amely ellen a vállalkozásfejlesztési alapítványok tiltakoztak ugyan, de erről az EU magyarországi delegációját nem tájékoztatták. A többiek által ma is jogilag aggályosnak tartott szerződést 2000-ben írták alá az MVA, a Magyar Kormány és az EU magyarországi delegációjának képviselői.

Ez a dokumentum jelentette a központosítás által létrehozott Országos Mikrohitel Alap hátterét.

Az alapítványok túlnyomó többsége átadta - a saját jogi álláspontja szerint saját tulajdonát képező - mikrohitel alap kezelői jogát az MVA-nak. Innentől kezdetét vette a mikrohitel program központosított működtetésének korszaka.

Az elhibázott, jogilag aggályosnak tartott intézkedések nyomán kialakult működtetési struktúra részletes ismertetésétől most eltekintünk, csupán a következményeit ismertetjük röviden.

A program működtetése lassúvá, rugalmatlanná vált, az MVA apparátusa, éves költségvetése jelentősen megnőtt. **A szakmai konzultáció a hálózat szakemberei és az MVA között szinte teljesen megszűnt.**

Pozitívnak mondható ugyanakkor, hogy a program keretében nyújtható mikrohitel összegét először 3 millió majd hamarosan 6 millió forintra emelték, és jelentősen javították a hitelkonstrukció feltételeit.

Mikrohitel kihelyezések az Országos Mikrohitel Alapból a központosítást követően ágazat szerinti bontásban (Ft)							
Év	Ipar	Mezőgazdaság	Idegenforgalom	Szolgáltatás	Kereskedelem	Egyéb	Összesen
2 000	282 801 848	78 072 436	60 859 000	505 805 105	606 394 078	52 161 185	1 586 095 652
2 001	1 111 067 152	696 512 564	311 784 275	2 328 964 441	1 993 532 443	155 115 000	6 596 977 876
2 002	1 578 777 861	674 820 450	450 127 725	3 202 907 470	3 268 701 297	215 147 000	9 390 483 805
2 003 *	641 202 200	326 077 000	195 980 000	1 192 402 030	1 213 846 113	41 095 000	3 610 604 346
2 004 *	185 773 000	128 971 000	127 974 000	488 645 000	473 268 500	20 548 000	1 425 181 504
2 005	596 557 000	444 750 500	162 550 000	1 452 189 505	1 182 349 805	92 718 000	3 931 116 815
2 006	563 738 653	608 677 500	188 342 000	1 409 547 420	1 254 637 100	50 877 500	4 075 822 179
Összesen	4 959 917 714	2 957 881 450	1 497 617 000	10 580 460 971	9 992 729 336	627 661 685	30 616 282 177

Forrás: Magyar Mikrofinanszírozási hálózat ®

* A jelölt évek drasztikus visszaesése a dilettáns módon meghozott, mikro-, kis és középvállalkozások hitelhez jutási lehetőségeinek javításáról szóló 1065/2003. (VII. 15.) Kormányhatározat megvalósítását követően alakult ki.

Szakmailag kifogásolható, hogy a korábban rugalmas fedezet értékelési szabályokat – az alapítványok határozott tiltakozása ellenére - „megkeményítették”. **Ezzel a program jelentősen eltávolodott eredeti céljaitól, és máig kiható módon kirekeszti a mikrohitel igénybevételi lehetőségétől a lakosság jelentős, megfelelő fedezettel nem rendelkező legrászorultabb csoportját.**

2002-TŐL NAPJAINKIG TARTÓ SZAKASZ

A 2002-es kormányváltás megakadályozta ugyan a mikrohitel alapok teljes átcsoportosítását, de a kialakult legjelentősebb problémák nem oldódtak meg. A lobby harc felerősödött.

Kedvezőnek mondható, hogy több éves törekvés megvalósulásaként a hitelintézeti törvényt úgy módosították, hogy a megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok ® mikrohitelvezési tevékenysége nem tartozik a hatálya alá. Ezáltal kiiktatható lett a folyamatokból a kisvállalkozások számára költségesnek ítélt banki közreműködés.

A gazdasági miniszter döntése alapján elindult a korábban centralizált mikrohitel alapok decentralizálása, bár ez a 2005 évi döntés óta az alapítványoknak mintegy felénél történt csak meg. A megkötött szerződések nem tettek pontot a tulajdonlás körüli jogvitára, feltehetően csak elodázták azt.

Jelenleg az országos mikrohitel program közreműködő bank nélkül működik. A teljes bírálati eljárás az alapítványoknál történik. A bírálat után a teljes szerződés tervezet csomagot és a biztosítékként felajánlott vagyontárgyak hivatalos értékbecslő által készített értékbecslését előzetes kontrollra Budapestre kell eljuttatni az MVA-hoz. Itt pénzügyi jogászok átnézik az anyagot, és jelzik, hogy elégségesnek ítélik-e a jogi biztosítékok mértékét és megfelelőnek ítélik-e a szerződéseket. Ezután kerülhet sor az ügyféllel a kölcsönszerződés megkötésére, amit most már szintén az alapítványok végeznek. A szerződéseket közjegyző előtt közokiratba kell foglalni az esetleges gyorsabb behajthatóság érdekében. Az így keletkezett teljes okirat csomagot a folyósítási feltételek teljesülése

esetén ismét Budapestre kell küldeni az MVA-hoz, ahol a pénzügyi jogászok ismét átnézik, és döntenek arról, hogy a kölcsön folyósítható-e. Amennyiben engedélyezi a folyósítást, az MVA hamarosan a hiteligenylő számlájára utalja a kölcsön összegét.

(Az eljárást még most is több szakértő lassúnak és bürokratikusnak tartja, rontva ezzel a hitelnyújtó alapítványok hatékonyságát és a hitelt felvevő vállalkozások fejlődését. Gyors javulás azonban nem prognosztizálható.)

4.2. Helyi Mikrohitel Programok működtetése

Az Országos Mikrohitel Program mellett Helyi Mikrohitel Programokat is működtetnek a *Magyar Mikrofinanszírozási Hálózat* ® egyes tagjai, ahol nagyobb hangsúlyt kap az ügyfélbarát eljárásrend.

Az első helyi mikrohitel programok Fejér megyében majd Szabolcs- Szatmár- Bereg megyében indultak el Magyarországon. Az alapok forrásait az alapítványok különböző donoroktól kapott forrásai (az esetek többségében az MVA-tól visszakapott ismételten decentralizált alapok) képezik.

A programok működtetése megegyezik a decentralizált Országos Mikrohitel Program működési modelljénél leírtakkal azzal a különbséggel, hogy már nincs szükség kereskedelmi bank közreműködésére. A kölcsönszerződések megkötését, a kölcsönök folyósítását beszedését és a hitelek nyilvántartását is az alapítványok maguk végzik. A szolgáltatások javítása érdekében a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (Fejér Enterprise Agency) – a hálózat egyik tagja – által fejlesztett fejlett Internet alapú nyilvántaró és szolgáltató rendszert használják.

Ez lehetővé teszi a hiteligenylések Interneten történő benyújtását, a hiteltartozásaik számszaki alakulásának a lekérdezését az ügyfelek számára, és a kezelt hitel alapok pénzügyi felhasználásának nyomonkövetését a donorok számára. A hitelezéshez tanácsadói szolgáltatás is társul. Szintén ingyenes Internet alapú szolgáltatás az ügyfelek számára a „mikro site” készítésének lehetősége, ahol bemutathatják vállalkozásaikat, valamint az ingyenes üzleti partner közvetítés.

<http://www.mvfportal.hu> ; <http://www.microfinance.hu>

Mikrohitel kihelyezések a Helyi Mikrohitel Alapokból ágazat szerinti bontásban (Ft)							
Év	Ipar	Mezőgazdaság	Idegenforgalom	Szolgáltatás	Kereskedelem	Egyéb	Összesen
2 000-2004	127.860.000,-	20.497.971,-	37.500.000,-	103.175.253,-	134.100.000,-	9.000.000,-	432.133.224,-
2 005	11.000.000,-	6.000.000,-	-	53.800.000,-	23.500.000,-	-	94.300.000,-
2 006	77.540.000,-	81.015.000,-	76.874.168,-	73.210.000,-	81.859.549,-	-	390.468.717,-
2007.08.12-ig	109.475.000,-	133.809.000,-	66.165.832,-	261.217.000,-	196.860.451,-	4.578.279,-	772.105.562,-
Összesen	325.875.000,-	241.321.971,-	180.540.000,-	491.402.253,-	436.320.000,-	13.578.279,-	1.689.037.503,-

Forrás: Magyar Mikrofinanszírozási hálózat ®

5. MIKROFINANSZÍROZÁSI PROGRAMOK MAGYARORSZÁGON (Célcsoportok, pénzügyi feltételek és kondíciók)

5.1. Általános feltételek

A *Magyar Mikrofinanszírozási hálózat* ® által végrehajtott **Országos Mikrohitel Program** valamint a **Helyi Mikrohitel Programok** pénzügyi segítségét igénylő vállalkozó és vállalkozása meg kell, hogy feleljen az alábbi általános követelményeknek:

JOGOSULTSÁGI FELTÉTELEK:

- a cégnyilvántartásba bejegyzett vagy bejegyzésre jogosult vállalkozásnak, vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vagy arra jogosult, vagy egyéb vállalkozásra alkalmas jogosítvánnyal rendelkező személynek kell lennie;
- a vállalkozás által foglalkoztatott alkalmazottak száma nem haladhatja meg a **kilenc főt**;
- a vállalkozás **éves forgalma legfeljebb 200 millió Ft**;
- a vállalkozás magyarországi székhelyű, a külföldi tulajdonosi részarány nem haladhatja meg a 25 %-ot;
- olyan vállalkozás, amely nem elégíti ki a jelen pontban meghatározott alkalmassági kritériumokat, nem birtokolhatja a kérelmező vállalkozás tőkéjének vagy szavazati jogának 25%-át, vagy ezt meghaladó részét;
- a vállalkozás mind az állam, mind az önkormányzat felé teljesíti adófizetési kötelezettségeit, nincs sem illeték, sem társadalombiztosítási járulék tartozása;
- a vállalkozásnak más bank felé nem lehet lejárt hiteltartozása;
- a cég nem áll sem csőd, sem felszámolás, sem végelszámolás hatálya alatt.

ÁLTALÁNOS CÉLOK:

- Pénzügyi szolgáltatások nyújtása, a piaci kudarcok (market failures) következtében kialakult „nem teljes piacok” (elégtelenül működő tőkepiacok) kezelése érdekében, ezen belül különösen:
 - megfelelő pénzügyi támogatás és üzleti tanácsadás, iránymutatás nyújtása a mikrovállalkozások számára a szektor sajátosságainak illetve speciális igényeinek figyelembevételével;
 - a termék egészítse ki a kereskedelmi bankok szolgáltatásait oly módon, hogy nyújtson pénzügyi támogatást olyan vállalkozások számára, amelyeknek finanszírozása túl kockázatos vagy nem kifizetődő a kereskedelmi bankok számára, vagy nem rendelkeznek a bankok által megkívánt mértékű jogi biztosítékokkal;
- Nyújtson segítséget a célcsoport számára a hazai és Európai Unió támogatások elnyeréséhez szükséges önrész biztosításához;
- Pénzügyi segítségnyújtás a társadalom hátrányosabb helyzetű rétegei (kisebbségek, nagy családok, nők, fiatalok, munkanélküliek stb.) számára, az elszegényedés elleni küzdelem részeként, a vállalkozóvá válás és önfoglalkoztatás elősegítésével.

KONKRÉT CÉLOK:

- mikro- és kisvállalkozások megalakulásának elősegítése és ösztönzése;
- a kisvállalkozói szektor megerősítése, fejlődésük- növekedésük támogatása;

- a kisvállalkozói szektor fejlesztéseinek és beruházásainak ösztönzése a szektorba irányuló tőkeáramlás révén;
- a kisvállalkozói szektor számára nyújtott pénzügyi szolgáltatások bővítése és minőségének javítása;
- mikro és kisvállalkozások nagy- és multinacionális cégek beszállítói válásának elősegítése;
- vállalati hálózatok létrejöttének elősegítése és támogatása,
- a gazdasági innováció támogatása;
- új munkahelyek teremtése.

5.2. Hitelkondíciók összehasonlító táblázata

Hitelkonstrukció/ Paraméter	Országos Mikrohittel (01) (beruházásra)	Országos Mikrohittel (02) (forgóeszközre)	HMN (01) alap konstrukció (beruházásra)	HMN (02) alap konstrukció (kombinált: beruházásra és forgóeszközre egyenként)	HMN (03) alap konstrukció (kombinált: beruházásra és forgóeszközre egyenként)	HMN (04) alap konstrukció (forgóeszközre)	HMN (05) alap konstrukció (forgóeszközre)	Női vállalkozói mikrohittel (VS/2006/0424 -HU) (HMN-EMN pilot project)
Felhasználási cél	Beruházásra, valamint beruházásra és a hitelösszeg 50%-ának erejéig forgóeszközre	Kizárólag forgóeszközre	Tisztán beruházásra	Beruházásra és forgóeszközre	Beruházásra és forgóeszközre	Kizárólag forgóeszközre	Kizárólag forgóeszközre	Vállalkozói célra szabadon felhasználható *
Hitelösszeg	6.350.000,-	6.350.000,-	6.350.000,-	6.350.000,-	6.350.000,-	6.350.000,-	6.350.000,-	5.000.000,-
Futamidő minimum	6	6	6	6	37	6	13	6
Futamidő maximum	96	36	96	36	96	12	36	96
Türelmi idő minimum	1	1	1	1	1	1	1	1
Türelmi idő maximum	6	6	9	9	9	6	6	6
Ügyleti kamat	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat (7,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat (7,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat +1% (8,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat +1% (8,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat +3% (10,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat +1% (8,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat +2% (9,75%)	Változó, mindenkori jegybanki alapkamat -1% (6,75%) (Amennyiben a jegybanki alapkamat 6% alá megy, a hitel kamata 5%)
Kamat fizetés gyakorisága	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után	Havonta, a kintlévő tőke után
Késedelmi kamat lejárt tőke követelés után	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%
Késedelmi kamat lejárt tőke követelés után	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%	Ügyleti kamat +6%
Megkívánt önerő	Hitelösszeg 20%-a	Hitelösszeg 20%-a	Hitelösszeg 10%-a	Hitelösszeg 10%-a	Hitelösszeg 10%-a	Hitelösszeg 10%-a	Hitelösszeg 10%-a	-
Speciális előírás								Gazdasági társaság esetén a társaság legalább 50%-os tulajdoni arányában a tulajdonos nő, vagy a társaság ügyvezetője nő.

* A hitelkérelmében fel kell tüntetni a hitelcél, azonban a kölcsön felvételéhez a számlákkal és egyéb bizonylatokkal elszámolni nem kell. A HVK a cél szerinti felhasználást utólag ellenőrizheti.

Megjegyzés: a mikrohitel ügyleti kamatának a mértékét, a gazdasági és közlekedési miniszter 2005. évi döntése alapján jegybanki alapkamat $\pm 3\%$ közötti sávban határozzák meg. A döntés ugyan csak ajánlásnak számít (nem jogszabály) de a programok működtetői elfogadják.

6. EGYÉB PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK BEVONÁSÁNAK ELŐSEGÍTÉSE

A *Magyar Mikrofinanszírozási Hálózat* ® tagjai mindig jelentős figyelmet fordítottak arra, hogy a kedvezőtlen magyarországi irányítási és szabályozási környezet ellenére a lehető legjobb, az ügyfelek igényeihez igazított szolgáltatást nyújtsák a mikrovállalkozók számára.

Ennek érdekében folyamatosan különböző innovatív megoldásokat kerestek alternatív pénzügyi források bevonására a mikrofinanszírozásba. Röviden felsoroljuk ezek közül a legjelentősebbeket.

Konstrukció	Kidolgozó	Jellemzők
Budapest Kisvállalkozói Hitel	Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány	Hitelintézeti forrásokkal kiegészített mikrohitel. 2001-ben elnyerte az Európai Városokat tömörítő EUROCITIES szervezet Innovatív Városi Stratégiák díját.
Fehérvár mikrohitel	Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány	Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata által finanszírozot, helyi vállalkozásfejlesztési célokat szolgáló mikrohitel program
IBM újrakezdési mikrohitel	Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány	Az IBM székesfehérvári gyárának bezárásakor 300 millió forintot adományozott a helyi vállalkozásfejlesztési alapítványnak egy újrakezdési mikrohitel program megvalósítására. A hitelt vállalkozni kívánó elbocsátott IBM-es dolgozók vagy őket alkalmazó mikrovállalkozások vehették igénybe. A program bebizonyította, hogy a mikrofinanszírozás eszköze hatékonyan alkalmazható egyes helyi foglalkoztatási krízishelyzetek kezelésében is.
OTP-RVA mikrohitel	Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány	Az első magyarországi teljesen kereskedelmi banki forrásokra épülő mikrohitel program. A magas kamatok miatt várhatóan kisebb népszerűsége számíthat.
Hajdú- Bihar Kisvállalkozói Hitel Program	Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány	A Budapest Kisvállalkozói Hitelprogram mintájára beindított hitelprogram
Aranyhomok mikrohitel program	Bács-Kiskun Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány	Hitelintézeti forrásokkal kiegészített mikrohitel program.

7. KORMÁNYZATI TÁMOGATÁS

Eddig minden egyes magyar kormány a szektor támogatására irányuló törekvéseit hangsúlyozta, de tudni kell, hogy a magyar vállalkozásfejlesztési intézményrendszert erős lobby harc jellemzi. Éppen ezért a területet felügyelő Gazdasági- és Közlekedési Minisztérium szakmai munkája jelentős nehézségekbe ütközik. Mivel a gyakorlati intézkedések mindig az egyes cselekvési szándékok eredményeként jelentkeznek, ezért az egyes előforduló ellentétes szándékok gyakran kioltják egymást. Ez külső megfigyelő számára az „egyhelyben topogás” látszatát keltheti. Ebben a helyzetben meglehetősen nehéz egyértelmű kormányzati támogatásról beszélni.

Természetesen felmutatható szakmai szempontú változás illetve fejlődés is, ami a mikrofinanszírozó szakmai szervezetek jelentős támogatottságát mutatja. Ennek köszönhető például a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény módosítása, ami jelentősen javította a mikrohitelzés jogi hátterét, és utat nyitott több kedvező technikai és finanszírozási változásnak.

(Ellenpélda a szakmai szervezetek erőteljes tiltakozása ellenére bevezetett „a mikro-, kis- és középvállalkozások hitelhez jutási lehetőségeinek javításáról” szóló 1065/2003. (VII.15) Kormányhatározat, mely paradox módon jelentősen rontotta a mikro-, kis- és középvállalkozások hitelhez jutási lehetőségeit. A drasztikus ügyfél létszám csökkenés következményeinek adatait már bemutattuk az előzőekben.)

8. SZABÁLYOZÁS: PÉNZÜGYI KEZELÉS, MIKROVÁLLALKOZÁSOK SZABÁLYOZÁSA

A tárgyra vonatkozó legfontosabb Magyar jogszabályok és határozatok:

Jogszabály vagy Kormányhatározat	Tartalma	Megjegyzés
2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról	Meghatározza az egyes vállalkozói kategóriák (mikro-kis és középvállalkozás) definícióját *, valamint a számukra biztosítható költségvetési támogatások és programok körülményeit és összehangolását. Meghatározza a Vállalkozásfejlesztési Tanács összetételét.	Jogszabály.
2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról	Meghatározza a létrehozható gazdasági társaságok formáit, és a létrehozásuk jogi feltételeit.	Jogszabály
1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról	Meghatározza a pénzügyi profitorientált szereplői számára a működésük szabályait és feltételeit.	Jogszabály. A törvény 2.§ (1) h.) pontja alapján az MVA Országos Mikrohitel Alapból történő pénzkölcsön nyújtása és a megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok ® mikrohitelkezési tevékenysége nem tartozik a törvény hatálya alá!
1167/2002. (X.10.) Kormányhatározat az „Esélyt a jövőnek!” program megvalósításával kapcsolatos feladatokról	Határozat arról (többek között), hogy egymilliárd forinttal növelni kell a (Országos) Mikrohitel Alapot	Nem jogszabály. Nem került végrehajtásra
1065/2003. (VII.15) Kormányhatározat a mikro-, kis- és középvállalkozások hitelhez jutási lehetőségeinek javításáról	Lecsökkentette az Országos Mikrohitel Programban nyújtható hitelösszeg felső határát 6 millió forintról 3 millió forintra, illetve egyéb paramétereiben is rontotta a hitel kihelyezhetőségi feltételeit.	Nem jogszabály. A mikrofinanszírozó szervezetek tiltakozása ellenére lett bevezetve, a deklarált célokkal ellentétesen drasztikusan lecsökkent a hitelígényletek száma.
80/2004. (V.18.) GKM rendelet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium egyes előirányzatai felhasználásában, kezelésében részfeladatokat ellátó közreműködő szervezetekről	A Mikrohitel konstrukció lebonyolításával összefüggő feladatokat a Vállalkozói Támogatásközvetítő Zrt. Hatáskörébe helyezi	Jogszabály. Nem került végrehajtásra

2163/2004. (VII.5.) Kormányhatározat a PHARE finanszírozású visszaforgó regionális és országos hitelalapokra, az ezekhez kapcsolódó hitelgarancia alapokra vonatkozó jogok és az Alapok felhasználásával megvalósult Mikrohitel Program, Mikrohitel Rendszer működtetésének rendezéséről	Felhatalmazza a gazdasági és közlekedési minisztert, hogy a az állami tulajdonú Mikrohitel Alapokkal kapcsolatos tulajdonosi jogokat a Magyar Köztársaság nevében gyakorolja.	Nem jogszabály. Az alapok pénzügyi lezárása az EU-val a tanulmány készítésének időpontjáig nem történt meg.
15/2006. (MK 94.) GKM utasítás a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról	A vállalkozás finanszírozási főosztály hatáskörébe helyezi a (Országos) Mikrohitel Program „szakmai” felügyeletét, Az Országos Mikrohitel Bizottság (az MVA kuratóriumának tanácsadó testülete) elnöki teendőinek ellátását.	Nem jogszabály.
6/1996, (VII. 16.) MüM rendelet a foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásokról	Meghatározza a munkanélküliek vállalkozóvá válását elősegítő támogatások folyósításának feltételeit.	Jogszabály. Végrehajtása folyamatos.

* 2004. évi XXXIV. törvény 3. §. (1) KKV-nak minősül az a vállalkozás, amelynek

a) összes foglalkoztatotti létszáma 250 főnél kevesebb, és

b) éves nettó árbevétele legfeljebb 50 millió eurónak megfelelő forintösszeg, vagy mérlegfőösszege legfeljebb 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg.

(2) A KKV kategórián belül kisvállalkozásnak minősül az a vállalkozás, amelynek

a) összes foglalkoztatotti létszáma 50 főnél kevesebb, és

b) éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 10 millió eurónak megfelelő forintösszeg.

(3) A KKV kategórián belül **mikrovállalkozásnak** minősül az a vállalkozás, amelynek

a) összes foglalkoztatotti létszáma 10 főnél kevesebb, és

b) éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 2 millió eurónak megfelelő forintösszeg.

(4) Nem minősül KKV-nak az a vállalkozás, amelyben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése - tőke vagy szavazati joga alapján - külön-külön vagy együttesen meghaladja a 25%-ot.

Megjegyzés:

A mikrovállalkozások létrehozására működtetésére nincsen külön jogi szabályozás. Rájuk is az általános gazdasági és adó jogszabályok vonatkoznak. A hatályos adó jogszabályok nem kerültek felsorolásra.

Egyéb szabályozás:

Az Országos Mikrohitel Program működtetése (elvileg) nemzetközi szerződésben meghatározott módon „Mikrohitel Kézikönyv” alapján történik.

A **Magyar Mikrofinanszírozási hálózat**® közös Helyi Mikrohitel konstrukcióit, a Hálózat tagjai, a hálózat elnöksége által elfogadott Mikrofinanszírozási Szabályzat alapján kialakított, a Mikrohitel Országos Szakmai Bizottság által jóváhagyott eljárásrend szerint működtetik.

A **Magyar Mikrofinanszírozási hálózat**® egyes független mikrofinanszírozó szervezetei saját- vagy egyéb donoroktól kapott forrásaikból finanszírozot mikrohitel konstrukcióikat saját belső szabályozásuk alapján végzik.

9. PÉNZÜGYI ÉS MŰKÖDÉSI FENNTARTHATÓSÁG

A mikrofinanszírozási programok magyarországi működtetésének elmúlt 15 éve alatt, a működtetők jelentős tapasztalatokat szereztek a programok pénzügyi fenntarthatóságával kapcsolatban.

Az Országos Mikrohitel Program működtetésének első nyolc évében – *ami az EU Delegáció jelentései szerint a magyarországi Phare programok sikertörténetének számított* – országos átlagban megvalósult a pénzügyi fenntarthatóság. (A pénzügyi adatokat már korábban bemutattuk.) Mint már említettem, ekkor a program egy nemzetközi felmérés szerint a régió legjobb gyakorlatának számított.

Ebben az időszakban a létrehozott decentralizáltan kezelt mikrohitel alapokat **közvetlenül a hitelek kihelyező szervezetek kezelték**, illetve gazdálkodtak azokkal. A központi koordináció költségei elenyészőek voltak, mert a feladatokat egy manager egy adminisztrátorral el tudta látni. Fontos látni azonban, hogy a pénzügyi fenntarthatóság szoros összefüggésben van a kezelt alap, illetve hitelportfólió nagyságával, a hitelek ügyleti kamatának mértékével, valamint a hitelezési veszteségek nagyságával. Ez utóbbi tényezőre jelentős kihatással van a hitelek kihelyezésekor vállalt kockázat mértéke, illetve a hitelek fedezeteként megkívánt jogi biztosítékok mértéke is.

Fontosnak tartom ebben a témakörben kiemelni, hogy az egyes mikrofinanszírozási programok tervezésénél az önfenntartás lehetőségének megítélésekor ne a kereskedelmi bankok mércéjével mért kategóriákból induljunk ki. Az európai gyakorlat is azt mutatja, hogy közpénzekből finanszírozott nemzetgazdasági érdekeket szolgáló programok beindításakor nem feltétlenül és nem kizárólag a pénzügyi megtérülést és fenntarthatóságot kell szem előtt tartani. A nemzetgazdaság számára sokkal fontosabb cél, a mikro-és kisvállalkozások fejlődésének, versenyképességének javítása különböző intézkedésekkel.

Ilyenek, például a mikrofinanszírozási programok is. Az állami beavatkozás és finanszírozás szükségessége ezeknél a programoknál levezethető a **piaci kudarcok (market failures)** elméleti irányzatából, amely abból indul ki, hogy a piac normális, hatékony működésének vannak előfeltételei. Mivel azonban ezek a feltételek adott esetben meglehetősen szigorúak, hiányosak is lehetnek, bizonyos részpiacokon nem teljesülnek maradéktalanul, ezért azokon a részpiacokon a piac vagy csődöt fog mondani vagy pedig valamilyen nem hatékony kínálatot, illetve az optimálistól eltérő keresletet fog eredményezni.

Piaci kudarcok alakulhatnak ki mindenekelőtt ott, ahol valamilyen oknál fogva nem, vagy nem megfelelően érvényesülnek a piac-működési feltételei.

Ennek megfelelően piaci kudarcnak azokat a helyzeteket nevezik a piaci folyamatokban, amikor a zavartalan működés fenntartása érdekében kormányzati beavatkozásra van szükség.

A piaci kudarcok egyik fajtájának tekintik a „nem teljes piacokat”, ezek között például az egyes pénzpiacokat is. A mikrofinanszírozás ennek az egyik tipikus esete, ahol a folyamatosan fennálló keresletre nincsen megfelelő piaci kínálat az előző fejezetekben már kifejtett okok miatt. Ennek a helyzetnek a kezelése megfelelő finanszírozást- és koordinációt igényel.

Ugyanakkor fontos látni, hogy ez a mikrohitelzés esetében nem kizárólag finanszírozási kérdés, és nem szűkíthető le bizonyos alapok rentábilis működtetésének megvalósítására. Sokkal fontosabbak azok a társadalmi „hasznok” amik a programoktól elvárhatóak, de nagyon nehezen számszerűsíthetők.

Például, megítélésem szerint a munkanélküliek vállalkozóvá válását elősegítő mikrohitelknél nem szabad elsődlegesnek és kizárólagosnak tekinteni az alapok hozamnövelését. Hozamként jelentkezik a

társadalom számára, ha a munkanélküli nem áll sorban hónapokon keresztül munkanélküli segélyért (ez akár számszerűsíthető is), fenntartja saját magát és esetleg a családját, és nem utolsó sorban lehetősége van elkerülni azt a mentális és pszichés leépülést, ami a munkanélkülieknél gyakran kimutatható, és ami egyre nehezebbé teszi számára a munkaerőpiacra történő visszakerülést. Nem is beszélve ennek egészségügyi kihatásairól. Ezeket a szempontokat mérlegelve már nem olyan egyértelmű a pénzügyi fenntarthatóság kritériumának meghatározása, ezért a mikrohitel program 2000. évi központosítása, pénzügyi fenntarthatóságra hivatkozva, hosszú távú gazdasági hatásokat is figyelembe véve, hibás volt.

Természetesen a visszaforgó alapként működtetett hitel jellegű támogatások az egyszeri vissza nem térítendő támogatásokhoz képest lényegesen jobb hatásfokkal működnek, még ha az alap fogy is, hiszen a szükségessé váló pótló finanszírozás már sokkal kisebb mértékű. A mikrohitel programoknál – az alapok nominálértékének esetleges csökkenése esetén - megítélésem szerint ezt a **pótló finanszírozást** kell az előzőekben már említett **nem anyagi jellegű „társadalmi haszonnal”** egybevetni, és a politikai döntéshozóknak mérlegelni.

Fontosnak tartom azt is, hogy ennek megítélése a helyi nemzeti sajátosságok figyelembevételével történjen. Nagyon fontos az adott gazdaság fejlettsége, társadalmi és kulturális háttér, ami akár az egyes országokon belül is jelentős eltéréseket mutathat.

(Szakmailag nem elfogadható álláspont például, hogy egyes ázsiai vagy a harmadik világban működő mikrohitel programokat – pl.: a „koldús program” vagy a „latrina program” – vállalkozásfejlesztési kritériumokkal működő feltételrendszer mellett adaptálni lehet Magyarországon.)

10. A SEKTOR ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK

Jelenleg, a magyarországi mikrofinanszírozó szektor előtt álló legnagyobb kihívás - az *Országos Mikrohitel Program 2000. évi központosítása óta* - a **szakmai szempontok jobb érvényesítése** a központi intézkedésekben, és **alternatív források megszerzése** a Helyi Mikrohitel Programok működtetéséhez.

A Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány 2000-ben végrehajtott hazai Mikrohitel Program forrásainak központosítása és a program centralizált működése a nemzetközi gyakorlattal ellentétes és fokozatosan az eredeti céloktól való eltávolodáshoz vezetett. A létrejött „Országos Mikrohitel Alap”, a jelenlegi formában nem tud hatékonyan működni, az alternatív Helyi Mikrohitel Alapok mértéke pedig még nem akkora, hogy ellensúlyozni lehetne vele a központi program hibáit.

Székesfehérvár, 2007. augusztus 14.

SZEKFÜ TIBOR

*Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési
Alapítvány (Fejér Enterprise Agency)
ügyvezető igazgató helyettes, finanszírozási igazgató*

FELHASZNÁLT DOKUMENTUMOK:

1.	Dr. Szabó Antal: <i>nyugalmazott ENSZ tanácsos, az ERENET Hálózat tudományos igazgatója</i> „MIKROHITELEK A VILÁGBAN” című tanulmánya
2.	PSZÁF 2006 évre vonatkozó gyorsjelentése.